

Welke procedure volgt een archeologisch onderzoek bij vergunningsaanvragen? Verduidelijking van de overgangperiode.

Waarom deze verduidelijking?

Dit document helpt initiatiefnemers van bouw- en verkavelingsprojecten en erkende archeologen bij het bepalen van de correcte procedures voor het archeologisch onderzoek dat zij (laten) uitvoeren. Door de gefaseerde inwerkingtreding van het hoofdstuk archeologie uit het Onroerendergoeddecreet kan er namelijk verwarring ontstaan of men de procedures uit het Archeologiedecreet moet volgen of die uit het Onroerendergoeddecreet. Zeker in dossiers waar een pre-advies is verleend of in het verleden al vrijwillig een proactief archeologisch traject is doorlopen (of is gepland), kan dit document duidelijkheid brengen. In bepaalde gevallen zal het door de gewijzigde wetgeving immers niet meer mogelijk zijn om het archeologisch onderzoek uit te voeren zoals men dat in het verleden had voorzien of gepland, en is het belangrijk om te weten hoe het dan verder moet.

Leeswijzer

Achteraan dit document vind je een schematisch stroomschema waarmee je de correcte procedure kan bepalen. De tekst hieronder geeft meer duiding bij dit stroomschema.

Het stroomschema uitgelegd

Het stroomschema vertrekt vanuit volgende hoofdvraag: is de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning aangevraagd **voor 01/06/2016**?

De datum van indiening van de aanvraag is in dit geval essentieel. Het betreft de datum waarop de aanvraag wordt **ingediend door de aanvrager** (meestal bij de gemeente), en dus niet de datum waarop de bouwvergunning ontvankelijk verklaard wordt door de vergunningverlener, of daadwerkelijk verleend wordt.

Optie 1: De stedenbouwkundige vergunningsaanvraag is ingediend (of wordt ingediend) na 01/06/2016. In dit geval volgt je aanvraag integraal het **nieuwe archeologisch traject** uit het Onroerendergoeddecreet.

Je gaat dan eerst na of je aanvraag valt onder de criteria uit artikel 5.4.1 of 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet. Is dit het geval, dan stel je een erkende archeoloog aan om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren en een archeologienota op te stellen. Voor bepaalde vormen van het vooronderzoek moet de erkende archeoloog een melding doen. Meer informatie over dit traject vind je in de [brochure voor bouwheren en verkavelaars](#).

Valt je aanvraag onder de criteria uit artikel 5.4.1 of 5.4.2 en liet je, bijvoorbeeld op basis van een **pre-advies**, in het verleden **proactief** een archeologisch vooronderzoek uitvoeren volgens de vroegere wetgeving (Archeologiedecreet), dan laat je die resultaten door een erkend archeoloog omvormen tot een archeologienota. Normaalgezien volstaat een bureauonderzoek. Zelfs wanneer de opgraving ook al proactief werd uitgevoerd, vormt dit wettelijk gezien geen uitzondering: ook dan heb je een bekrachtigde archeologienota nodig. Die zal dan op basis van een bureauonderzoek bevestigen dat het nodige onderzoek al is uitgevoerd.

Heb je een bekrachtigde archeologienota nodig, maar had je al een vooronderzoek gepland of gegund volgens de vroegere regelgeving, dan zal het vooronderzoek toch moeten verlopen volgens de nieuwe regelgeving (Onroerenderfgoeddecreet). De archeoloog kan eventuele bijzondere voorwaarden die proactief bezorgd werden, gebruiken als inspiratie voor zijn onderzoek, maar hij kan ze niet onverkort uitvoeren.

Uitgebreide duiding

Vanaf 01/06/2016 moet elke aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning die voldoet aan de criteria uit artikel 5.4.1 of 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet, vergezeld zijn van een bekrachtigde archeologienota. Dit geldt ook wanneer in het verleden, volgens het Archeologiedecreet, al proactief een vooronderzoek (of zelfs een opgraving) werd uitgevoerd of een pre-advies werd verleend (eventueel vergezeld van de bijzondere voorwaarden voor de uitvoering van het onderzoek in kwestie).

Een pre-advies of een vrijwillig proactief traject heeft namelijk geen formeel karakter en kan daardoor in wetgeving niet gebruikt worden als grond voor een uitzonderingsmaatregel. De uitvoering van een archeologisch onderzoek moet in het nieuwe traject bovendien verlopen volgens de Code van Goede Praktijk voor Archeologie en Metaaldetectie, en die is op bepaalde vlakken anders dan de vroegere Minimumnormen en bijzondere voorwaarden.

De aanvraag valt niet onder de criteria uit artikel 5.4.1 of 5.4.2: je moet geen bekrachtigde archeologienota toevoegen aan je vergunningsaanvraag en in principe dus geen archeologisch onderzoek laten uitvoeren.

Enkel wanneer de aanvraag betrekking heeft op **beschermd** erfgoed (een beschermde archeologische site, monument, cultuurhistorisch landschap, stads- of dorpsgezicht), en de ondergrond daarvan integraal deel uitmaakt van de bescherming, zal er een afweging gemaakt worden bij het beoordelen van je aanvraag. Voor meer informatie in verband met het verloop van dit soort dossiers neem je best contact op met de [provinciale diensten van het agentschap](#).

Uitgebreide duiding

In sommige situaties maakt de ondergrond deel uit van het beschermd erfgoed. Voor bepaalde handelingen aan beschermd erfgoed is een toelating nodig, die vervat kan zijn in de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Dan wordt nagegaan of de aangevraagde handelingen niet schadelijk zijn voor het beschermde erfgoed, en kunnen eventuele randvoorwaarden opgenomen worden in de vergunning. Wanneer men bijvoorbeeld een nieuwbouw optrekt op de plaats van een verdwenen vleugel van een beschermd kasteel, kan een archeologisch vooronderzoek nodig zijn. Dat wordt beoordeeld bij het behandelen van de toelatingsaanvraag.

Optie 2: De stedenbouwkundige vergunningsaanvraag is ingediend voor 1 juni 2016. In dat geval volgt je aanvraag in principe de vroegere regelgeving volgens het Archeologiedecreet.

In bepaalde situaties, beschreven in artikel 5 van dat decreet en in het uitvoeringsbesluit bij de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) dat de adviserende instanties aanwijst, wordt een advies gevraagd aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Daarvoor moet je zelf niets doen: de vergunningverlener vraagt dat advies op. Is jouw stedenbouwkundige vergunningsaanvraag niet gebonden aan een advies, dan zal er ook geen archeologisch onderzoek moeten plaatsvinden. In

het andere geval zal het advies van Onroerend Erfgoed bepalen of archeologisch onderzoek nodig is.

In bepaalde gevallen kan er al een pre-advies gegeven zijn door Onroerend Erfgoed. Dat betekent dat je nog voordat je de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning indiende, hebt geverifieerd bij Onroerend Erfgoed of een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk zou zijn, om er al tijdens de planning rekening mee te houden. Of dat je van Onroerend Erfgoed een kopie ontving van het advies dat bezorgd werd aan de vergunningverlenende overheid, nog voor de vergunning effectief afgeleverd is (om te vermijden dat de voorwaarde in de vergunning een onaangekondigde verrassing zou zijn).

Geen pre-advies of proactief vooronderzoek: Heb je geen pre-advies gevraagd aan Onroerend Erfgoed, werd het advies aan de vergunningverlener niet proactief aan jou bezorgd of wens je het vooronderzoek niet proactief uit te voeren: dan doorloopt je aanvraag de gewone procedure. Bij het verlenen van de stedenbouwkundige vergunning zal dan blijken of er een voorwaarde met betrekking tot archeologie is opgenomen. Is dit niet het geval, dan moet je geen archeologisch onderzoek laten uitvoeren. Is dit wel zo, dan wordt het vooronderzoek en de eventuele opgraving uitgevoerd volgens de procedures van het Archeologiedecreet. Dit is geen vrije keuze, maar een verplichting. Je kunt er met andere woorden niet voor kiezen om toch te werken volgens de procedures uit het Onroerenderfgoeddecreet.

Uitgebreide duiding

Het Onroerenderfgoeddecreet voorziet in een overgangsmaatregel. Die stelt dat stedenbouwkundige vergunningen en verkavelingsvergunningen die aangevraagd zijn voor 01/06/2016 én die een verplichting tot archeologisch onderzoek bevatten (via een voorwaarde), toch nog uitgevoerd worden volgens de regels van het Archeologiedecreet, dus ook wat betreft het archeologisch onderzoek. Beide voorwaarden moeten vervuld zijn: én aangevraagd voor 01/06/2016, én een voorwaarde over archeologie bevatten. Ze moeten dus ook al verleend zijn, want zonder verlening is er nog geen voorwaarde, en dus ook geen toepassing van de overgangsmaatregel. Een pre-advies telt niet als voorwaarde.

Wel pre-advies of proactief vooronderzoek: Heb je wel een pre-advies gevraagd of werd het advies proactief aan jou bezorgd en wens je het vooronderzoek al uit te voeren nog voor de stedenbouwkundige vergunning verleend is, dan stellen zich een aantal nieuwe vragen.

Is er enkel een vooronderzoek (prospectie) **zonder ingreep in de bodem** nodig? Dan moet de archeoloog geen archeologievergunning of toelating voor het vooronderzoek aanvragen. Vooronderzoek zonder ingreep in de bodem is daar namelijk van vrijgesteld.

In het andere geval, wanneer dus wel een vooronderzoek (prospectie) **met ingreep in de bodem** nodig is, moet de archeoloog over een archeologievergunning of toelating beschikken.

Dan stelt zich de vraag of deze **prospectievergunning** al werd **aangevraagd voor 01/04/2016**. Is dit het geval, dan voert de archeoloog deze prospectievergunning, inclusief bijzondere voorwaarden, uit zoals voorzien. Nadat de bouw- of verkavelingsvergunning verleend is, wordt ook de opgraving uitgevoerd volgens de regels van het Archeologiedecreet, aan de hand van een opgravingsvergunning met bijhorende bijzondere voorwaarden.

Uitgebreide toelichting

Archeologievergunningen voor prospecties met ingreep in de bodem en opgravingen die volgens het Archeologiedecreet werden aangevraagd voor 01/04/2016, worden behandeld en uitgevoerd volgens de regels van het Archeologiedecreet. Dit soort vergunningen is echter opgeheven per 01/04/2016, dus kunnen ze daarna niet meer aangevraagd worden, behalve in de situatie zoals hierboven beschreven (de overgangsmaatregel, waarbij vooronderzoek en opgraving toch uitgevoerd worden volgens het Archeologiedecreet, indien er een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning voorhanden is die aangevraagd werd vóór 01/06/2016, en die een voorwaarde over archeologie bevat).

Werd er nog **geen prospectievergunning aangevraagd voor 01/04/2016**, maar wil je het vooronderzoek toch uitvoeren vóór de verlening van de stedenbouwkundige vergunning, dan volg je een andere weg. De erkende archeoloog kan in dat geval een toelating voor **een vooronderzoek met ingreep in de bodem vanuit wetenschappelijke vraagstellingen** aanvragen. Daarin geeft hij zelf een aanpak voor het archeologisch vooronderzoek aan. Als er al proactief bijzondere voorwaarden bezorgd werden, kunnen die als inspiratie dienen. Let wel, de voorwaarden kunnen niet zomaar overgenomen worden. Het vooronderzoek moet in deze situatie immers volgens de Code van Goede Praktijk uitgevoerd worden, door een erkende archeoloog. Het eindproduct is een archeologierapport en een eindverslag. Nadat de stedenbouwkundige vergunning verleend is, wordt de eventuele opgraving uitgevoerd. Die gebeurt dan wel volgens de regels van het Archeologiedecreet: dus met een opgravingsvergunning, volgens de Minimumnormen en de eventuele bijzondere voorwaarden. Deze procedure hanteren we als **tijdelijke oplossing** voor dossiers in een overgangssituatie. Het is niet de bedoeling dat ze bestendig wordt of gebruikt wordt bij aanvragen die na 01/06/2016 worden ingediend.

Uitgebreide toelichting

Sinds 01/04/2016 zijn de instrumenten van de prospectie- en opgravingsvergunning volgens het Archeologiedecreet opgeheven. Enkel wanneer er een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning voorhanden is, die aangevraagd is voor 01/06/2016 én die verleend is met een voorwaarde over archeologie, geldt een overgangsmaatregel. Dat is in de voorliggende situatie niet het geval: er is immers nog geen verleende bouwvergunning. Ook de procedure met een melding van een vooronderzoek en een archeologienota kan niet gevolgd worden. Dat is namelijk alleen maar mogelijk wanneer de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag ingediend wordt na 01/06/2016 én die voldoet aan de criteria uit artikel 5.4.1 of 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet.

Het louter overnemen van eventuele bijzondere voorwaarden die al proactief bezorgd werden door Onroerend Erfgoed, is niet mogelijk omdat het onderzoek in deze situatie moet verlopen volgens de Code van Goede Praktijk bij het Onroerenderfgoeddecreet. De Code wijkt op bepaalde punten af van de bijzondere voorwaarden en de Minimumnormen die golden voor onderzoek volgens het Archeologiedecreet. Eens de bouwvergunning verleend is, is er wel een grond voor het gebruik van de overgangsmaatregel en wordt de opgraving dus uitgevoerd volgens de regels van het Archeologiedecreet.

Wil je dat scenario vermijden, dan kan je wachten met het uitvoeren van het vooronderzoek tot na het verlenen van de stedenbouwkundige vergunning. Zo kan je gebruik maken van de eerder vermelde overgangsmaatregel en de prospectie dus uitvoeren volgens het Archeologiedecreet, met behoud van eventuele bijzondere voorwaarden die je al ontving. Dan is er immers een

stedenbouwkundige vergunning voorhanden, aangevraagd voor 01/06/2016, die een voorwaarde over archeologie bevat.

Bijzondere situatie: wat moet je doen als je ook de opgraving wil laten uitvoeren voordat de stedenbouwkundige vergunning verleend is?

Dat is geen evidente situatie. Zowel het Archeologiedecreet als het Onroerenderfgoeddecreet vertrekken vanuit het Verdrag van Valletta. Dat stelt dat de voorkeur gaat naar een behoud in situ van archeologisch erfgoed. Enkel wanneer er een reële en acute bedreiging is voor het erfgoed, kan een opgraving verantwoord worden.

Heb je nog geen stedenbouwkundige vergunning, dan kan die bedreiging moeilijk hard gemaakt worden. We lopen het risico dat de archeologische site onnodig wordt opgegraven. Wil je dit toch doen, dan zal je enerzijds moeten aantonen dat er toch een reële bedreiging is, en anderzijds garanties op tafel moeten leggen dat het onderzoek voldoende output zal opleveren. Heeft de archeoloog voor 01/04/2016 een opgravingsvergunning aangevraagd volgens het Archeologiedecreet? Dan kan hij die gewoon verder uitvoeren. In het andere geval, indien nog geen opgravingsvergunning aangevraagd werd voor 01/04/2016, is de enige mogelijke procedure om een toelating voor opgraving vanuit wetenschappelijke vraagstelling te bekomen. Die opgraving moet verlopen volgens de Code van Goede Praktijk en de aanpak die de erkende archeoloog voorstelt in de toelatingsaanvraag. De toelatingsaanvraag moet ook een sterke motivering bevatten over de noodzaak van de opgraving en de aanpak. Deze bijzondere situatie hebben we niet opgenomen in het stroomschema.

Uitgebreide duiding

Na 01/04/2016 kunnen opgravingsvergunningen volgens het Archeologiedecreet alleen nog maar aangevraagd worden als er een verleende stedenbouwkundige vergunning voorhanden is met een voorwaarde over archeologie, aangevraagd voor 01/06/2016. Dit is hier niet het geval. Ook ligt er nog geen bekrachtigde archeologienota voor die de toelating bevat voor een opgraving. De archeologienota vormt pas de toelating voor de opgraving die erin op genomen is nadat de stedenbouwkundige vergunning verleend is. Ook dit is nu niet zo. Daarom blijft enkel de procedure van de wetenschappelijke vraagstellingen over, waarbij de initiatiefnemer vrijwillig kiest om de opgraving al proactief uit te voeren.

Gebruikte afkortingen in het stroomschema:

- Archeologiedecreet: decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium
- BVW: bijzondere voorwaarden bij de prospectie- of opgravingsvergunning (cf. archeologiedecreet)
- CGP: Code van Goede Praktijk (cf. Onroerenderfgoeddecreet)
- OED: Onroerenderfgoeddecreet
- Onroerenderfgoeddecreet: Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013
- PIB: prospectie met ingreep in de bodem (cf. Archeologiedecreet)
- VCRO: Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening

